

**MASCULINITY IN A POSTMODERN TEXT:
CONCEPT, IDENTITY, CHARACTER
МАСКУЛІННІСТЬ У ПОСТМОДЕРНІСТСЬКОМУ ТЕКСТІ:
ПОНЯТТЯ, ІДЕНТИЧНІСТЬ, ОБРАЗ**

Алла МАРЧИШИНА

**Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
allama@ukr.net**

DOI: [HTTPS://DOI.ORG/10.31861/GRH2021.831-832.187-198](https://doi.org/10.31861/GRH2021.831-832.187-198)

The paper considers masculinity representation in a postmodern text. The author reveals the theoretical background of the origin and development of masculinity studies as a branch of gender research. The key parameters of masculinity include sexual, social, cultural, national, and age components. Specific traits of masculine personages are explicated in postmodern texts of different styles. Masculinity is treated as an objectivated realization of androcentrism which loses its dominant positions in the bipolar world of gender dichotomy due to the postmodern transformations of the outlook. It acquires the features which form a new image of a man in consciousness, community, and a text. The paper proves that contemporary society does not possess gender polarity, it witnesses weakening of “hegemonic masculinity” and diffusion of boundaries between men and women as subjects of social intercourse. There appear new aspects of masculinity which destroy male stereotypes; masculinity splits into plurality of identities often being polarized inside this sex-gender group. The paper reveals the characters framed linguistically in a text. Resulting from restructured social relations and reestimation of values, they turn up not as a traditional character of a father in a literary text but a “divorced father” who performs his father’s duties remotely as a spouse, a “domestic partner”, “ex-husband”, and/or “lover (boyfriend)”. All the newly formed gender identities and the corresponding text constructs obtain relevant lingual nominations. Analysis of dictionary definitions enables to fix the correlation between the systemic meaning of masculine gender identities and their contextual semantics. The article concludes that postmodern masculinity is no longer interpreted as a biologically determined entity but rather as a performative option of a personal choice.

Key words: gender, identity, masculinity, character, postmodernism, concept, stereotype.

Стаття присвячена дослідженню виявів ознак маскулінності в постмодерністському тексті. Розглянуто теоретичні передумови зародження та розвитку маскулінних студій як відгалуження гендерології. Розкриті ключові параметри маскулінності як поняття, що втілює статеві, соціальні, культурні, національні, вікові складники; особливості чоловічої ідентичності як репрезентації самототожності; виявлено специфічні риси маскулінних образів у постмодерністських текстах різностильового спрямування. Маскулінність розглядається як об’єктивований вияв андроцентризму, який унаслідок постмодерністських трансформацій світогляду втрачає споконвічні позиції домінування у біполярному світі гендерної дихотомії й набуває таких рис, які формують новітній образ чоловіка у свідомості, суспільстві й тексті. У статті доводиться, що сучасному соціумові не притаманна гендерна поляризація, зараз спостерігається послаблення «гегемонічної маскулінності» й розмивання кордонів між чоловіками й жінками як суб’єктами суспільної взаємодії. З’являються такі новітні ознаки чоловічості, які руйнують стереотипи; маскулінність розпадається на множинність ідентичностей, які часто протиставляються всередині цієї гендерно-статевої групи. У статті розкрито, як такі персонажі омовлюються в тексті. Унаслідок реструктуризації суспільних стосунків та переоцінки цінностей персонажем прозового твору є не звичний образ батька, а «розлучений тато», який дистанційовано виконує свої татівські функції. Як член подружжя,

згадується «цивільний чоловік», «колишній чоловік», «коханець (приятель)». Проаналізовано мовні засоби на позначення вказаних маскулінних гендерних ідентичностей та відповідних текстових конструктивів. Аналіз словникових дефініцій засвідчив кореляцію між системними значеннями маскулінних гендерних ідентичностей та їхньою контекстуальною семантикою. У статті підсумовано, що постмодерністська маскулінність більше не сприймається як біологічна даність, а є перформативною опцією особистісного вибору.

Ключові слова: гендер, ідентичність, маскулінність, образ, постмодернізм, поняття, стереотип.

Вступ. Одним із завдань сучасної лінгвогендерології є «проблема дослідження всіх виявів статі як історично усталеної своєрідної форми досвіду» (*Космеда, 2014, с. 59*), у межах якої поняття маскулінності й фемінності, що належать до загальнолюдських універсалій, досліджуються з урахуванням лінгвогендерологічних теоретичних знань та з орієнтуванням на розуміння означених категорій постіндустріальним/постмодерним суспільством.

Мова зазвичай відбиває певні стереотипні уявлення, уже сформовані поняття чи їхню інтерпретацію, систематизує суспільне бачення, рідше – формує ці уявлення, через свою когнітивну функцію спонукає до осмислення нових чи ресемантизацію чинних денотатів. Такі процеси здійснюються з опертям на беззаперечні наукові відкриття, емпіричний матеріал, осучаснення індивідуального бачення світових тенденцій соціокультурного спрямування й переформатуванням влади в суспільних прошарках і угрупованнях. Текст як формальна та змістова єдність, часово-просторовий континуум, факт буття та виразник індивідуального світобачення є носієм омовленого фактажу, стереотипів, оцінок та перспектив. Переосмислена в період постмодернізму роль автора як незалежного суб'єкта після завершення роботи над текстом та його виходом у «самостійне плавання» не позбавляє готовий мовний продукт авторської присутності та дозволяє прослідкувати індивідуальну інтерпретацію озвученої проблеми.

Чинна донедавна гендерна асиметрія, що спостерігалася у сферах, дотичних до перерозподілу влад чи повноважень, увійшла в епоху деконструкції з виникненням постмодерністських філософських паростків. Определеним вираженням гендерних уявлень сьогодення є художні образи, що втілюють характерні атрибути, традиційно приписувані чоловікам культурною й мовною спільнотою.

Поштовхом для започаткування студій маскулінності, як би парадоксально це не звучало, послужила друга хвиля фемінізму та, відповідно, «жіночі» дослідження. Як відгук на профеміністські та антифеміністські суспільні настрої, виникло питання про їхні першопричини. Основною з них було визнано *андроцентризм*, тобто «зведення всього людського досвіду до чоловічої норми» (*Бурейчак, 2015, с. 2*), притаманний більшості сучасних спільнот. В англосаксонській академічній традиції зародження інтересу до маскулінності як об'єкта досліджень, гендерологізація андроцентризму, перспективи вписування «чоловічого питання» в уже запущений механізм гендерних студій припадають на другу половину 1970-х років. Низка праць, що з'явилися після значного суспільного резонансу на обговорення чоловічих гендерних практик (*Перехресні*

стежки, 2014; Burke, 1977; Carrigan, 1985; Connell, 1995; McCall, 1978; Mosse, 1998; Pleck, 1981), зафіксувала необхідність наукового оформлення новітніх викликів, що свідчить про наявність назрілої проблеми та потребу її різнобічного розгляду. Зокрема, однією з найбільш резонансних була праця Джорджа Мосса (George Lachmann Mosse) “The Image of Man: The Creation of Modern Masculinity” («Образ чоловіка: створення сучасної маскулінності») (Mosse, 1998), де становлення маскулінності як соціальної категорії простежено від найдавніших часів до сьогодення в термінах еволюції ієрархії цінностей та на прикладах зразків маскулінності певних епох та етносів. Незважаючи на певну агресивність суджень у перших розвідках про природу чоловічості, які свою появу пояснювали потребою реакції на войовничий фемінізм (Burke, 1977; McCall, 1978; Wilson, 1978), вони виконали свою місію – привернули увагу до маскулінності не як до природженої даності, а вказали на її соціальний конструктивізм, основи якого можна підважити, зокрема, феміністичними настроями.

Феномен маскулінності, стереотипно зафіксований лексикографічними джерелами в значенні прикметникової лексеми *masculine*, охоплює таку семантичну структуру: 1) pertaining to or characteristic of a man or men, characteristics that are traditionally thought to be typical of or suitable for men (AHDEL; BD; CD; OLD) – наділений характеристиками, притаманними чоловікові чи чоловікам, типовий чи прийнятний для чоловіків; 2) having qualities traditionally ascribed to men, as strength and boldness; strong; robust; bold; brave; coarse; opposed to delicate or soft (ADEL; AHDEL; BD; OLD) – володіє такими якостями, традиційно приписуваними чоловікам, як сила, сміливість; сильний, відважний, міцний, грубий, різкий, протилежний до м'якого й тендітного. Обидва аспекти змістового наповнення «чоловічості» як семантичної категорії опираються не на природжені риси, а схиляються до набутих особливостей стереотипу. Відповідно до закріпленого в системі мови значення, маскулінність може ідентифікуватися лише в опозиції (до фемінності), тобто існує як член антиномічної пари. Формуючи такий бінарний архетип, маскулінність/фемінність можуть існувати лише за умови наявності іншого члена дихотомії.

Постмодерністські наукові розвідки стосовно маскулінності об'єднують зусилля українських і зарубіжних дослідників. Так, у науковому доробку російського вченого І. С. Кона наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. з'явилися праці, які розкривають соціально-філософські підвалини руйнування усталеного гендерного порядку на межі століть. На думку автора, послаблення гендерної поляризації не підриває біологічної гендерної дуальності й не призводить до «фемінізації» чоловіків, а трансформує індивідуально-психологічні риси й здібності. Становлення особистісної індивідуалізації, вважає І. С. Кон, є більш проблематичним упродовж розвитку хлопчиків, і шляхи подолання «кризи маскулінності» слід шукати в «міждисциплінарних діалогах». Те, що сучасні чоловіки не вписуються в нормативний канон, а це завжди відображає лише окрему грань соціально бажаного, свідчить про розширення їхньої «індивідуальної варіабельності», уможливленої розвитком суспільства (Кон, 2010, с. 99-100).

Відомий теоретик маскулінності Р. Коннелл (Raewyn Connell) вважає, що здобутки другої хвилі фемінізму сприяють розширенню гендерних студій у напрямку їхньої маскулінізації. Австралійська дослідниця запровадила термін «гегемоністська маскулінність», зміст якого відображає найпоширеніший у суспільстві чоловічий спосіб буття (Connell, 2005). Загалом її теорія підсумовує, що впродовж століть нерівність між статями створювали: поділ праці, влада і катексис (складний для перекладу термін психоаналізу, що позначає інтенсивність і спрямованість проявів психічних процесів). Монополія чоловіків у цих сферах сконструювала своєрідний комплекс маскулінної гегемонії, закріпленій у суспільних практиках. Постмодерністський крах тотального патріархату викликає потребу звернути увагу на багатогранність чоловічості й відкинути фантазійний образ гегемона-мачо (Connell, 1995; Connell, 2002; Connell, 2005).

Колективна монографія «Перехресні стежки українського маскуліного дискурсу : Культура й література XIX–XXI століть» (за ред. А. Матусяк) (2014) висвітлює, серед інших, і гендерні аспекти культурологічних, наукових, літературних, соціальних пошуків української ідентичності та засвідчує процес ревізії традиційного маскуліного канону у вітчизняній гуманітаристиці. Дослідники схиляють до висновку про те, що дискурси та практики чоловічості виходять за межі андроцентричного горизонту, який традиційно нав'язував чоловікам «матрицю сприйняття, мислення і дії» (Перехресні стежки, 2014, с. 7). Натомість їх закликають «придивитися до власної тотожності, а відтак – переоцінити наявну парадигму маскулінності» (Перехресні стежки, 2014, с. 8).

Відомо, що культурні приписи щодо чоловічої поведінки в різних культурах різні. Спільним для них є уявлення про те, що чоловіки мають особливу раціональність (на протизвагу «жіночій логіці»), прагнуть до «змагальництва» і «спрямованості на публічний простір» (Гендер для медій, 2014, с. 15-16). Для підтвердження відповідності стереотипу чоловіки повинні втілювати свою маскулінність через множину соціальних практик. Відтак, кожен конкретний чоловік конструює маскуліні риси заново, відповідно до суспільних приписів. Це доводить мінливість розуміння поняття маскулінності в часі й просторі, плинність сформованої традиції чоловічості. Ми поділяємо твердження Т. Бурейчак про те, що «сучасні дослідження чоловіків ґрунтуються на соціально-конструктивістських і частково постструктуралістських теоретичних засадах», які передбачають «розуміння маскулінності як такої, яка зумовлена низкою соціально-культурних уявлень про те, що означає бути чоловіком» (Бурейчак, 2015, с. 3).

Із проникненням ідей постструктуралізму в гендерні студії та із поширенням теорії гендерної перформативності Дж. Батлер (Батлер, 2000; Butler, 1990; Butler, 1993; Butler, 2004) непорушна універсальна маскулінність зазнала деконструкції, вивівши на поверхню суспільної дискусії й наукового зацікавлення «неоднорідні гендерні типи» (Перехресні стежки, 2014, с. 29). Відповідно до сучасної наукової парадигми антропоцентризму, позбавленої патріархальних канонів статево-гендерного антагонізму, «кожне середовище

формує свій тип гендерної ідентичності, зокрема і маскуліність» (*Перехресні стежки, 2014, с. 29*).

У нашому дослідженні постмодерністське розуміння маскуліності бере початок з ідей суспільного конструктивізму гендеру. Традиційні для суспільства ролі чоловіків, економічні чинники й соціально-культурні реалії впливають на формування стереотипного образу чоловіка загалом і кожного окремого, зокрема. Тому для епохи постмодернізму актуальною є теорія різності, в межах якої допускається диференціація за особистісними ознаками всередині моностатевої соціальної групи чоловіків.

Мета статті – встановити семантику маскуліних образів у постмодерністському тексті, специфіку їхнього означування та диференційні ознаки. *Завдання*: виявити ключові ознаки маскуліності як поняття свідомості та текстового конструкту, експлікувати яскравих репрезентантів новітньої маскуліної гендерної ідентичності в постмодерністських текстах та окреслити їхню відмінність від усталених чоловічих образів.

Методи дослідження. Методологічний арсенал запропонованої розвідки передбачає залучення таких релевантних інструментів, як контекстуально-інтерпретаційний (як сукупність процедур, що уможлиблює розкриття змісту як цілісного тексту, так і його фрагментів, через його форму і структуру), прийом стереотипізації (як опора на глибинні пласти знання, колективний досвід, соціальні міфи), метод аналізу словникових дефініцій (для встановлення системного значення мовних номінацій маскуліності).

Результати та обговорення. В епоху постмодернізму перед суб'єктом відкриваються різноманітні гендерні поведінкові моделі, серед яких йому потрібно знайти свою. Множинність вибору обмежує роль соціуму та розширює повноваження особи визначити власну гендерну самість з тим, аби потім увійти в суспільство як певний статево-рольовий типаж. Як наслідок такої множинності й непостійності ідентичності в постмодерному світі, людина перебуває в стані постійного пошуку самоідентифікації і, відірвавшись від фундаментальних феноменів культури, постійно змінює її залежно від контексту.

Крім того, темп життя сучасного технотронного світу й динаміка вимог, які суспільство висуває до своїх членів, дають можливість окремим особам «приміряти» різні ідентичності. Саме постмодернізм дозволив статево-гендерним ознакам позбутись обмежувальних канонів стереотипної маскуліності й протиставив множинність усталеному розумінню статі, констатуючи нерівноважність кореляції статі й гендеру. Не тільки стереотип чоловічості зазнає переосмислення чи семантика відповідної номінативної лексеми реструктуризується – відображення чоловіка як втіленого в тексті суб'єкта набуває новітніх рис. Зокрема, поширене трактування спорту як способу стати сильним відтворює гендерний стереотип про чоловічу силу та жіночу слабкість:

Sport has long been inflected by an embodied hegemonic masculinity in the context of which, it can be argued, all other versions of masculinity have to be argued (Woodward, 2007, с. 759).

Спорт як образний корелят маскулінності обраний авторкою відповідно до усталеного уявлення про фізіологічні характеристики спортсмена – сильного, тренованого, м'язистого, тобто втілення (за Р. Коннелл (2005)) «гегемонічної маскулінності» (*hegemonic masculinity*). Концептуальна метафора SPORT IS HEGEMONIC MASCULINITY підживлюється популярним у культурному контексті образом, з яким годі змагатися іншим виявам чоловічості (*other versions of masculinity*).

Традиційно представник чоловічої статі позначається іменником *man*. Лексикографічні джерела демонструють його досить розгалужену семантичну структуру: an adult male person, as distinguished from a boy or a woman; a member of the species Homo sapiens or all the members of this species collectively, without regard to sex; the human individual as representing the species, without reference to sex; the human race; humankind; a husband; a male lover or sweetheart (BD; CD); a word of familiar address (ADEL; AHDEL; OLD); a person who is strong and brave or has other qualities that some people think are particularly male (OLD); a male human endowed with qualities, such as strength, considered characteristic of manhood (AHDEL). З огляду на представлені дефініції, можна констатувати, що основу змісту МГТ «чоловік» складають такі елементи, як позначення дорослої людини чоловічої статі; його периферія охоплює номінацію людини загалом, одруженого чоловіка, коханця чи приятеля. Асоціативне поле ключової семи – *male* – містить якості, які традиційно приписують чоловікам (*manhood*): сила, сміливість та ін. Такі чоловічі риси культивуються суспільством, у рамки стереотипів якого хлопчик потрапляє від народження.

Лексема *man* в аналізованих текстах зазвичай репрезентує денотативне значення, можливі асоціативні смисли при цьому не виходять за межі відповідного семантичного поля:

A blue suit and a grey suit – that's what any man needed, my father always said (Feinberg, 2003, c. 20).

Трансформація сприйняття чоловічої функції в суспільстві закріплюється в тексті, оприявнюючи в такий спосіб руйнування відповідного стереотипу:

*The socioeconomic changes underway in sub-Saharan Africa have **disempowered men** economically and, as a consequence, many found it increasingly difficult to fulfil their role as **the primary family provider** (Macia, 2011, c. 1183).*

У цьому текстовому фрагменті форма множини іменника *men* свідчить про поширення цього явища (*disempowered men*) в африканських країнах, коли особи чоловічої статі в традиційному патріархальному суспільстві є основними годувальниками родини (*the primary family provider*), проте сьогодні вони більше не спроможні виконувати цю функцію. Така трансформація соціального статусу чоловіків закладена в семантику лексеми *role* (роль) – саме виконання соціальної ролі, а не біологічна природа чоловіка створили образ годувальника.

Синонімічною до *man* є лексема *male*, що вживається для означення гендерної ідентичності особи чоловічої статі:

*Further research should focus on qualitative explorations of **male's** lived experience to further understand the victimization of these **males**. Narratives would*

provide the contextual framework for the sexual coercion that men experience, which may produce emotional distress (Prospero, 2010, c. 102).

Постмодерністський текст демонструє розщеплення маскулінності на множинність ідентичностей, що здійснюється в різних напрямках:

*Hip-hop historian Kevin Powell points out that “in every city you go to in America ... [rap stations are] playing the same 10-12 songs over and over again. So what does it perpetuate the mindset that the only way you can be a man – a **black man, a Latino man** – is if you hard. To designate women. To designate homosexuals. To designate each other. To kill each other” (Kevin Powell, quoted in Hurt 2007) (Weitzer, 2009, c. 7).*

Уривок ілюструє використання парентези, що позначає не тільки статево-гендерну (*man*), але й расову (*black*) та національну (*Latino*) ідентичність. При цьому парцеляція предикативів (*To designate women. To designate homosexuals. To designate each other. To kill each other*), що поєднується із інфінітивними повторами (*To designate*) і градацією (*To designate each other. To kill each other*), розміщена у фінальній позиції висловлення, має на меті наголосити на згубному впливі дискримінації людей за якоюсь ідентифікувальною ознакою (раса, національність, стать, сексуальність). Таке «означення» (*designate*) вбиває (*kill*).

Світоглядні орієнтири постмодернізму позначаються й на переформатуванні параметрів художніх образів. Маскулінні гендерні типажі, позначені широким спектром засобів (словотвірних, лексико-семантичних, синтаксичних, стилістичних), виявляють позицію чоловіка в новій системі соціокультурних координат. Так, семантику лексеми *father* (традиційна чоловіча соціально-родинна роль), згідно з аналізом вокабулярних статей у залучених в дослідженні словників, можна звести до таких ключових позицій: 1) це доросла особа чоловічої статі, маскулінний член нуклеарної сім'ї, який має одного чи більше рідних дітей; 2) чоловік, чий біологічний матеріал запліднив жіночу яйцеклітину, з якої розвинувся людський ембріон і народилася дитина; 3) чоловік, який виконує соціально встановлену батьківську функцію виховання й забезпечення молодшого покоління (рідних чи прийомних дітей).

Серед моделей батьківської поведінки західне суспільство традиційно виділяє тата-вихователя, або залученого тата, тата-наставника, тата-годувальника. Як засвідчують новітні батьки-персонажі, тато може дистанційовано виконувати татівські функції, якщо він стає «розлученим татом»:

*Rachel was philosophical. ‘I’ll still see **Daddy**, won’t I?’*

‘Yes, of course you will.’

‘He wasn’t here a lot, anyway,’ the child remarked. ‘He’ll rake me to the zoo, won’t he?’

‘Why should he take you to the zoo?’

*‘Because that’s what **divorced fathers** do. And to the planetarium and the cinema.’ She’d been reading a children’s story, one of those written with a therapeutic objective, about a girl called Miranda, whose parents divorced, and who subsequently led a rather nice life making cakes with her mother and going to the zoo with her father (Oakley MM, 1991, c. 94).*

Шестирічна Рейчел уже засвоїла стереотип «розлученого тата» (*divorced father*) – татівські функції обмежуються розважальними відвідинами громадських закладів на кшталт зоопарку чи планетарію (*he take you to the zoo, відокремлені конструкції – And to the planetarium and the cinema*), замість тісного контакту з дитиною в нуклеарній сім'ї. Такий суспільний образ виховує дитяча література (*a children's story*), терапевтичний ефект якої мав підготувати нестійку дитячу психіку до можливих стресів.

Інша маскулінна роль – одружений чоловік – позначається різними мовними засобами залежно від вектора стосунків: стосовно дружини він *husband*, для суспільства ж – *married (man)*. Узагальнений лексикографічний опис цього поняття можна представити таким чином: 1) доросла особа чоловічої статі, яка перебуває в суспільно визнаному матримоніальному стані; 2) чоловік, який офіційно уклав шлюб із жінкою. «Чоловік одружений» – суспільно визнаний і схвалений статус дорослого чоловіка, набуття якого передбачає виконання певних ритуальних дій:

On the eighth day at sea, Lefty Stepanides, grandly, on one knee, in full view of six hundred and sixty-three steerage passengers, proposed to Desdemona Aristos while she sat on a docking cleat. Young women held their breath. Married men nudged bachelors: "Pay attention and you'll learn something" (Eugenides, 2002).

Для того, щоб одружитися, персонаж пропонує дівчині вийти за нього заміж (*proposed to Desdemona*). Цей акт, навмисно здійснений публічно, був очікувано сприйнятий схвально. Одружені чоловіки (*Married men*) спонукали неодружених (*bachelors*) наслідувати його приклад: і одруження, і публічність.

Однак постмодерністський світогляд допускає такий різновид гендерного типу, як «цивільний чоловік», якщо шлюб не оформлений офіційно, але пара створює нуклеарну сім'ю й веде спільне господарство:

«Цивільний чоловік» не має стійкого гендерного маркера, а для його ідентифікації використовуються різні способи позначення:

'And then I met this really nice woman in the bathroom, she had a baby yesterday as well, and she said her husband – well, he's not really her husband – walked into some sort of orgy in the hall' (Oakley MM, 1991, c. 44).

Невідповідність позначення *husband* статусу зображеного персонажа протагоністка доповнює заперечною часткою (*not*) і уточнювальним прислівником (*really*). Номінація цього образу вийшла за межі однієї лексеми, поширившись на синтаксичну конструкцію.

Статус «одруженого чоловіка» непостійний, він може втрачатися й набуватися впродовж життя:

"My ex-husband has returned from abroad and is asking for custody of John Dominic. He has found himself a new wife" (Oakley MM, 1991, c. 134).

Дружина називає чоловіка «колишнім» (*ex-husband*), оскільки їхні матримоніальні стосунки припинені. Однак вони поновлені для чоловіка, який знайшов нову дружину (*a new wife*) і знову став «чоловіком одруженим».

Стосунки між чоловіком і жінкою не завжди набувають статусу сімейної пари. Позашлюбне кохання, маргіналізоване в допостмодерні часи, більше не зазнає суспільного остракізму, оголошує coming-out і впевнено прокладає собі

шлях у публічній текстовій площині. Представником зазначеної чоловічої ролі є коханець (приятель). Зазвичай цей образ номінується стилістично маркованою лексемою *lover*, яка наділена такою семантикою: a person who is in love with another; a person who has a sexual or romantic relationship with another; a person with whom one conducts an extramarital sexual affair; a person who has a strong enjoyment or liking for something, as specified; a person who loves, especially a person who has or shows a warm and general affectionate regard for others (BD; CD); one who loves; one who has a tender affection, particularly for a female; a friend; one who regards with kindness (ADEL); a partner in a sexual relationship outside marriage (OLD); one who loves another, especially one who is involved in a romantic or sexual relationship with another (AHDEL). У переважній більшості лексикографічних джерел представлено особу без вказівки на біологічну стать. Отже, значення маскулінного типу *lover* семантизується такими позиціями, як 1) особа, яка вступає в романтичні й сексуальні стосунки з іншою особою; 2) сексуальні стосунки із «коханцем» не є шлюбними; 3) стосунки з «коханцем» супроводжуються позитивним емоційним ставленням. Як засвідчує аналіз текстів художньої прози, лексема *lover* вживається на позначення осіб чоловічої статі, які мають **позашлюбні стосунки із жінками**:

Charity felt she would like to fall in love with Sebastien. It would be an escape; he could be her dream-man as Mark had briefly been, the elegant, immaterial lover sustaining life's provincial dreariness. Leon or Rodolphe in 'Madame Bovary' (Oakley MR, 1991, c. 119).

Мрії героїні про коханця (*lover*) супроводжуються думками про кохання (*love*). Вони нав'язані прочитаними любовними романами, на що вказує фрагмент прецедентного тексту (згадка про персонажів роману «Пані Боварі» Г. Флобера).

Інша лексична одиниця на позначення «приятеля (коханця)» – лексема *boyfriend*, яка має таке лексикографічне представлення: a frequent or favorite male companion; beau; a male friend; a male lover (BD); a man or boy that a person is having a romantic or sexual relationship with (CD; OLD); a male companion or friend with whom one has a sexual or romantic relationship; a male friend (AHDEL). Поняттєвий зміст образу «приятель» зводиться до такого ключового атрибута: доросла особа чоловічої статі, з якою підтримуються романтичні або сексуальні стосунки іншою особою будь-якої статі. Таким чином, ідентичність гендерного типу *boyfriend* – маскулінна, на відміну від його романтичних чи сексуальних партнерів. Типаж найчастіше виявляє себе як **приятель незаміжніх дівчат**:

I wrote dutifully to Adele, filling the blankets for all of us: news from Helen at school in Los Angeles, Bonnie's latest boyfriend (Fu, 2014).

Уривок демонструє, що основними новинами, про які дівчата-підлітки писали своїй більш дорослій сестрі, – події в школі та стосунки із хлопцем-приятелем (*boyfriend*).

Жінки можуть називати свого приятеля по-іншому:

He came back into the house with his arms full of wet white roses just as Charity was letting in the first guests. Margaret Lacey and her current man, a golden-haired anthropologist from Paris (Oakley MM, 1991, c. 261).

Персонаж із процитованого фрагмента Маргарет привела на вечірку свого «приятеля (коханця)» (*current man*). Суттєвим для змісту цієї маскулінної номінації є поєднання іменника на позначення дорослої особи чоловічої статі (*man*), що вказує на гетеросексуальну ідентичність жінки, із прикметником *current* (нинішній, поточний, чинний), який натякає на непостійність такого статусу і швидкоплинність стосунків.

Як засвідчує аналіз англomовних текстів, маскулінна гендерна ідентичність у прозових постмодерністських творах розпадається на низку типажів, які втілюють і стереотипні суспільні настанови про біологічних чоловіків та їхні соціокультурні атрибути, продиктовані патріархальною мораллю більшості сучасних спільнот, і представляють образ «нового чоловіка», сформованого під впливом індустріальних, соціальних і культурних змін, яких зазнало суспільство наприкінці ХХ – на початку ХХ століть. Соціальні умови, при яких могла переважати більшість гендерних протиставлень, у добу постмодернізму ліквідовані. Порядок денний гуманітарних досліджень містить теорію різності (*Гендер для медій, 2014, с. 182*) – різних чоловіків, як і різних жінок, що дозволяє ідентифікувати різноманітні гендерні типажі всередині статево однорідної групи (маскулінної, фемінної).

Висновки. Сучасне тлумачення поняття маскулінності опирається на його філософський, соціальний, національно-культурний та фізіологічний складники. Означування усіх аспектів цього гетерогенного явища здійснюється мовними одиницями, наділеними відповідним компонентом (системним і контекстуальним) у своїй семантичній структурі. Маскулінні номінації набувають різного частиномовного вираження й виходять за межі одиничної лексеми. Мовний інвентар позначення чоловічої присутності в тексті формує лексико-семантичне поле маскулінності, компоненти якого вільно пересуваються в межах текстів (дискурсів), відрізняючись стилістичною маркованістю. Постмодерністське уявлення про маскулінність насамперед демонструє відмову від уніфікованого патріархального зразка чоловічості. Маскулінність утверджується елементами успішності, насильництва, підлеглості, етнічності, зовнішності та набуває рис перформативності, а не біологічної даності. Мірилом чоловічої ідентичності стає здатність, сміливість маніфестувати гендерну сутність, порушити нормативність, започаткувати новітній стереотип маскулінності. Перспективними можуть бути дослідження когнітивного потенціалу маскулінних номінацій як носіїв сконцентрованого смислу, семантичного згустку, трансформує відповідні структури свідомості як відгук на трансформації позамовної дійсності.

Список літератури

- Батлер Дж. Гендерное беспокойство. *Антология гендерной теории*. Минск, 2000. С. 297–346.
- Бурейчак Т. Гегемонія чоловіків: від теорії до практики. *Журнал «Я»*. 2015. № 3 (39). С. 2–5.
- Гендер для медій / за ред. М. Маєрчик. Київ : Критика, 2017. 220 с.
- Кон И. С. Меняющиеся мужчины в изменяющемся мире. *Этнографическое обозрение*. 2010. № 6. С. 99–114.
- Космеда Т. А. Гендерна лінгвістика в Україні : історія, теоретичні засади, дискурсивна практика : колект. моногр. / за наук. ред. Т. А. Космеда. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди ; Дрогобич : Коло, 2014. 472 с.

- Перехресні стежки українського маскулінного дискурсу: Культура й література XIX–XXI століть / за ред. А. Матусяк. Київ : Laurus, 2014. 368 с.
- Burke P. J., Tully J. C. The Measurement of Role Identity. *Social Force*. 1977. 55 (4). P. 881–197.
- Butler J. Bodies that matter, on the discursive limits of sex. New York & London : Routledge, 1993. 288 p.
- Butler J. Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity. N.Y. : Routledge, 1990. 172 p.
- Butler J. Undoing Gender. N. Y. : Routledge, 2004. 288 p.
- Carrigan T., Connell B., Lee J. Towards a new sociology of masculinity. *Theory and Society*. 1985. Vol. 14/5. P. 551–604.
- Connell R. Gender. Short Introductions. Cambridge : Polity Press, 2002. 200 p.
- Connell R. W., Messerschmidt J. W. Hegemonic Masculinity: Rethinking the Concept. *Gender & Society*. 2005. Vol. 19. No. 6. P. 829–859.
- Connell R. W. Masculinities. Cambridge : Polity Press, 1995. 349 p.
- Eugenides J. Middlesex. URL: http://royallib.com/book/Eugenides_Jeffrey/Middlesex.html (дата звернення: 10.12.2016).
- Feinberg L. Stone Butch Blues. Los Angeles : Alyson Books, 2003. 564 p.
- Fu K. For Today I Am a Boy. URL: <https://www.goodreads.com/reader/49839-for-today-i-am-a-boy?percent=1.385412> (дата звернення: 08.11.2016).
- Macia M., Maharaj P., Gresh A. Masculinity and male sexual behaviour in Mozambique. *Culture, Health & Sexuality*. 2011. Vol. 13. Issue 10. P. 1181–1192.
- McCall G. J., Simmons J. L. Identities and Interactions. An Examination of Human Associations in Everyday Life. New York : Free Press, 1978. 288 p.
- Mosse G. L. The image of man: the creation of modern masculinity. Oxford : Oxford University Press, 1998. 232 p.
- Oakley A. Matilda's Mistake. London : Flamingo, 1991. 167 p.
- Oakley A. The Men's Room. London : Flamingo, 1991. 312 p.
- Pleck J. H. The Myth of Masculinity. Cambridge, MA : MIT Press, 1981. 240 p.
- Prospero M., Fawson P. Sexual coercion and Mental Health Symptoms Among Heterosexual Men: The Pressure to say "Yes". *American Journal of Men's Health*. 2010. No. 4 (2). P. 98–103.
- Weitzer R., Kubrin Ch. E. Misogyny in Rap Music: A Content Analysis of Prevalence and Meanings. *Men and Masculinities*. 2009. Vol. 12. No. 1. P. 3–29.
- Wilson E. O. On Human Nature. Cambridge, Mass : Cambridge University Press, 1978. 260 p.
- Woodward K. On and Off the Pitch: Diversity policies and transforming identities? *Cultural Studies*. 2007. No. 21 (4–5). P. 758–778.
- ADEL – American Dictionary of the English Language. URL: <http://websterdictionary1828.com> (дата звернення: 15.08.2017).
- AHDEL – The American Heritage Dictionary of the English Language. URL: <https://www.ahdictionary.com/word/search.html> (дата звернення: 18.06.2016).
- BD – Browse Dictionary. URL: <http://www.dictionary.com/browse> (дата звернення: 12.07.2017).
- CD – Cambridge Dictionary. URL: <http://dictionary.cambridge.org> (дата звернення: 02.05.2016).
- OLD – Oxford Learner's Dictionary. URL: <http://www.oxfordlearnersdictionaries.com> (дата звернення: 14.08.2017).

References

- Batler, Dzh. (2000). Henderne bespoikoistvo [Gender Trouble]. *Antolohiya hendernoi teoryy*. Minsk, 297–346.
- Bureichak, T. (2015). Hehemoniia cholovikiv: vid teorii do praktyky [Men's Hegemony: from Theory to Practice]. *Zhurnal «Ia»*, № 3 (39), 2–5.
- Hender dlia medii* [Gender for Media] (2014) / za red. M. Maierchyk. Kyiv: Krytyka.
- Kon, I. S. (2010). Meniaiuushchiesia muzhchyny v yzmeniaiuushchemsia myre [Changing Men in the Changing World]. *Etnohrafycheskoe obozrenye*, № 6, 99–114.
- Kosmeda, T. A. (2014). *Henderna linhvistyka v Ukraini: istoriia, teoretychni zasady, dyskursyvna praktyka* [Gender Linguistics in Ukraine : History, Theoretical Background, Discursive Practice] : kolekt. monohr. / za nauk. red. T. A. Kosmedy. Kharkiv: KhNPU im. H. S. Skovorody; Drohobych: Kolo.
- Perekhresni stezhky ukrainskoho maskulinnoho dyskursu: Kultura y literatura XIX–XXI stolit* [Crossing Paths of the Ukrainian Masculine Discourse : Culture and Literature of the 19th-21st Centuries] (2014) / za red. A. Matusiak. Kyiv: Laurus.

- Burke, P. J., Tully, J. C. (1977). The Measurement of Role Identity. *Social Force*, 55 (4), 881–197.
- Butler, J. (1993). *Bodies that matter, on the discursive limits of sex*. New York & London: Routledge.
- Butler, J. (1990). *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. N.Y.: Routledge.
- Butler, J. (2004). *Undoing Gender*. N. Y.: Routledge.
- Carrigan, T., Connell, B., Lee, J. (1985). Towards a new sociology of masculinity. *Theory and Society*, Vol. 14/5, 551–604.
- Connell, R. (2002). *Gender. Short Introductions*. Cambridge: Polity Press.
- Connell, R. W., Messerschmidt, J. W. (2005). Hegemonic Masculinity: Rethinking the Concept. *Gender & Society*, Vol. 19, No. 6, 829–859.
- Connell, R. W. (1995). *Masculinities*. Cambridge: Polity Press.
- Eugenides, J. Middlesex. URL: http://royallib.com/book/Eugenides_Jeffrey/Middlesex.html (retrieved: 10.12.2016).
- Feinberg, L. (2003). *Stone Butch Blues*. Los Angeles: Alyson Books.
- Fu, K. For Today I Am a Boy. URL: <https://www.goodreads.com/reader/49839-for-today-i-am-a-boy?percent=1.385412> (retrieved: 08.11.2016).
- Macia, M., Maharaj, P., Gresh, A. (2011). Masculinity and male sexual behaviour in Mozambique. *Culture, Health & Sexuality*, Vol. 13, Issue 10, 1181–1192.
- McCall, G. J., Simmons, J. L. (1978). *Identities and Interactions. An Examination of Human Associations in Everyday Life*. New York: Free Press.
- Mosse, G. L. (1998). *The image of man: the creation of modern masculinity*. Oxford: Oxford University Press.
- Oakley, A. (1991). *Matilda's Mistake*. London: Flamingo.
- Oakley, A. (1991). *The Men's Room*. London: Flamingo.
- Pleck, J. H. (1981). *The Myth of Masculinity*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Prospero, M., Fawson, P. (2010). Sexual coercion and Mental Health Symptoms Among Heterosexual Men: The Pressure to say “Yes”. *American Journal of Men's Health*, No. 4 (2), 98–103.
- Weitzer, R., Kubrin, Ch. E. (2009). Misogyny in Rap Music: A Content Analysis of Prevalence and Meanings. *Men and Masculinities*, Vol. 12, No. 1, 3–29.
- Wilson, E. O. (1978). *On Human Nature*. Cambridge, Mass: Cambridge University Press.
- Woodward, K. (2007). On and Off the Pitch: Diversity policies and transforming identities? *Cultural Studies*, No. 21 (4–5), 758–778.
- ADEL – American Dictionary of the English Language. URL: <http://websterdictionary1828.com> (retrieved: 15.08.2017).
- AHDEL – The American Heritage Dictionary of the English Language. URL: <https://www.ahdictionary.com/word/search.html> (retrieved: 18.06.2016).
- BD – Browse Dictionary. URL: <http://www.dictionary.com/browse> (retrieved: 12.07.2017).
- CD – Cambridge Dictionary. URL: <http://dictionary.cambridge.org> (retrieved: 02.05.2016).
- OLD – Oxford Learner's Dictionary. URL: <http://www.oxfordlearnersdictionaries.com> (retrieved: 14.08.2017).

УДК 811.112.2'373.611

**NOUNS, ADJECTIVES, AND VERBS AS COMPONENTS OF
GERMAN COMPOUND WORDS: PECULIARITIES OF
SEMANTICS AND COMBINATION
ІМЕННИКИ, ПРИКМЕТНИКИ ТА ДІЄСЛОВА
У СКЛАДІ НІМЕЦЬКИХ КОМПОЗИТИВ:
СЕМАНТИЧНІ ТА СПОЛУЧУВАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ**

Юлія МЕЛЬНИК

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
y.melnyk@chnu.edu.ua